

Laste looming peegeldab sageli telerist nähtud maailma.

VERNER PUHM

Teler trügib kujutlusse

1994. aastal viidi Tallinna Pedagoogikaülikoolis diplomitööna läbi uurimus "Televisiooni mõju laste kujutlusprotsessidele".

Uurimuse käigus otsiti vastust küsimusele, kust pärinevad laste loomingu aluseks olevad kujutuspildid ja kui suur osatähtsus on nende tekkimisel televisioonil. Kuna küsitluse läbiviimine nõudis küllaltki suurt süvenemist ja isendasse vaatamist, valiti vastajaiks keskkooli eelviimase klassi õpilased.

Õpilastel tuli kujutleda, et neil on vaja joonistada pilt teemal: kaamel/ookaan; mesilane/pesupäev; koer/tomat; vihm/UFO; breik/uni. Samal ajal olid tahvlile kirjutatud variandid kujutuspiltide päritolu kohta: raamat, koomiks, foto, film, multifilm, elu, mõtted... Õpilased pidid alla joonima need vastusevariandid, mille alusel nad tegelikult pildi oleksid joonistanud.

Küsitlus viidi läbi 24. keskkoolis, 46. keskkoolis ja Tallinna Reaalkoolis. Küsitlusest võttis osa 110 õpilast, neist 55 olid kunstiklasside ja 55 reaalklasside õpilased.

Uurimuse tulemusel selgus, et 160 kujutluspilti pärines raamatust, 74 koomiksist, 206 fotolt, 365 filmist, 194 multifilmist, 518 elust, 233 peast. Kunsti- ja reaalklasse võrreldes selgus, et kunstiklasside õpilaste vastustes oli kujutluspiltide hulk 201 pildi võrra suurem kui reaalklasside õpilastel.

Kunstiklasside õpilastel oli rohkem julgust öelda, et nende kujutluspilt on omaloominguline, st peast mõeldud. Vastuse "peast" valisid nad 121 korda sagedamini kui reaalklasside õpilased. Liikuvate piltide osatähtsus õpilaste ku-

jutlustes oli tunduvalt suurem kui liikumatute piltide roll.

Väga suureks tuleb pidada filmide osatähtsust. Multifilmidest ja filmidest pärinevaid kujutluspilte on 42 pildi võrra rohkem kui elust võetuid. Seega kipub filmimaterjal ületama elus kogetut. Sellises olukorras ei ole midagi imestada, kui televisioonist nähtul on niisama suur mõju elusihide seadmisel ja valikute tegemisel kui elul endal.

Raamatutest pärinevate kujutluspiltide vähenenud osatähtsus seletub ilmselt Beentjesi väitega, "et raamat õpetab last oma kujutluspilte keeleliselt korrektselt väljendama. Kujutluspildid, mis on keele aluseks, pärinevad ise teistest allikatest. Raamatu tekst on mõistetav niipalju, kui on olemas eelnevaid kogemusi, mida sõna mälust taas esile toob."

Kunstiklasside õpilased pakkusid ühe võimaliku variandina välja alateadvust — seda kolmel korral. Kaheksal korral pakuti meeldejäanud kujutluspildiks kujutavat kunsti. Üksikutel juhtudel tekkisid seosed muusikaga.

Kuigi tegemist oli väikese uurimusega, võib öelda, et televisioonil on kujutlustele suurem mõju, kui me ise teadvustame.

Kuna kujutlused vormivad mõtteid ja mõtted kujundavad tegusid, toimivad filmid inimese alateadvust mõjutades isiksuslikke omadusi. See, millega me laste ja enda kujutlusi täidame, on sotsiaalselt olulise tähtsusega. Meie kujutlustes võistlevad elu ja televisioon, et saavutada esimest kohta. Selle uurimuse tulemustes jäi esikoht televisioonile.

PILLE ROOSILEHT